

ACC. N:R M. 13961: 1-7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Blekinge Upptecknare: fru Ellen Grandin, Kärleöping
Härad: Boälsne Berättare: Ingemar Nilsson
Socken: Hällaryd Berättarens yrke: fishare
Uppteckningsår: 1956 Född år 1872 i Hällaryd

Jakt och djurfångst. s. 1-7. LUF 101.

Jakt och djurfångst.

I de gamla berättelser och sägner från Skär-
gården som förekommer, av vilka åtminstone
någon förefaller att datera sig till slutet av
1600-talet, har det aldrig talats om att vargar
förekommitt på värna. Det ofta använda
kalasättet: "nu kamma di," så Per Olsson om
vargarna är tydligen ett vandraste ordstäv.
Utter fanns, därom vittnar namn sådana
som Utterkalmen, Utterskärvet. De som var
intresserade av jakt vaktade vid stauräsen
där förmodade att uttrararna hade sitt till-
håll, men få uttrar kunde ha skjutits. Det
talades om att det skulle gå att "springa på"
uttern och slå i tjäl den, ifall den inte hann
"skjuta rygg" skulle den inte kunna springa
så fort. Att någon utter blivit lagad på det-
ta sätt omnämnas inte. Utterpaxar lär ha

förkommit, men inte efter 1900, de sades då
vara förbjudna att användas. Om deras ut-
seende och konstruktion är inget bekant
och inte heller att någon utter fångats
på detta sätt. Ett fall är det känt att en
utter fångats i ett laxgarn, som var utsett
för att fånga lax. Säl förekom men inte
i någon större mängd. Hösten, vintern och
våren förekom de mest, men aldrig i flockar.
Klubbing av säl på isen torde aldrig ha före-
kommit. Jakten på säl gick oflöt till så att
kärna medfördes på jirkefärderna om man
inte annat så för att skjuta skräpshatt,
men ibland blev det fullträff. "Priffi"
som sälarna ofta kallades, var en rövare
som inte bara åt upp fångsten i näten
utan också fördärvade den. Om en lax
lämnades endast huvudet kvar i garnet.

Någon gång kunde "sjöhurmen" = sälen fastna i lätgarnen, dessa var av så grovt garn att han kunde inte slita sönder dem, som fallet var med sittgarnen.

Sjöfågelarter som fanns var ejder, änder och alfågel. Dessutom fanns t.ex. sittgrissla och loddmuller, men jakt på dessa förekom inte, eftersom de var spetsnäbbade och ansågs vara brännigare än de andra. Vid jakt på sjöfågel låg skytten i s. k. "veta-skjul" = några stumar som lagts upp till en låg mur och ev. täckts över liktvis med havstäng, dessa lades vid stränderna på platser där sjöfågel brukade hålla till. "Veta" = vetter användes, förträdesvis höst och vår för att locka till sig "dräfulana" = flyttfågeln. Vetterna var mest uppslappade fåglar som spikats fast på bräder, formade efter fågelns. Även vetter av trä fanns

de var då målade så att de liknade rik-
tiga fåglar. Tre till fem rethar kunde an-
vändas samtidigt, förtäorda med olika
länga snören från land, så att det lik-
nade en fågelflock. Det var endast enklara
flyttfågelsstråk som drag fram över skär-
gården, deras vanligaste led gick betyd-
ligt längre österut. Mera tillfällig jakt vid
andra städer förekom utan rethar. Speciellt
alfågel sköts ofta i isvakar, att dessa var
upphuggna omläts inte. Vid all islägg-
ning förekom vakar som kallades
"slåvassar", dessa kunde ibland hålla sig
öppna flera veckor och där samledes då
sjöfåglarna av vilka "ellarna" = alfågeln var
de talrikaste. Nät eller krakar sattes inte
ut för att fanga sjöfågel, men det hände
att dessa ibland förnådde på långrev

eller i garn som var utspatta efter forsk.
ägglockering var vanlig, mest var det då
småpojkar el. äldre män som hade lid
med sådant. Fjäderns och ändernas ägg
ansågs bäst, men mäs- och frutägg togs
också, det var betydligt bättre tillgång på
de senare. Konfägeljakt i egentlig mening
förekom väl inte, om inte Kräkban skall
räknas dit förstås. För den jagades av
alla, för skadan den gjorde på åkrarna.
Att någon jagade den för skattpengar är inte
troligt. Kräkbona rövades på ägg, för att hålla
efter dem eller rova bona med. Skatbona där-
mot rördes inte och skator skjöts inte heller.
Rättfällor av ståltråd, burfällor användes mest
det fanns också burfällor av trä, äldre tillverk-
ning troligen, en slagfälla vars konstruktion
något påminde om den nu vanliga lypen

med metallfjäder, har funnits åtminstone en-
staka exemplar, som tillverkats av någon
på fastlandet. Det var en trekantig träklass, med
en ungefär lillfingersdjörk slaggfjäder av en,
rönnv. el. dylikt. Särdeles effektiv var den nog
inte.

Jakten i skadades nog mera av lust och fallen
än än för förtjänstens skull. Även om det
vid t. ex. skytte i isvak på vintern, när
inget fiske kunde bedrivas ändå kunde
bli några kronors förtjänst. Den and betalades
med 1 kr, ejder samma ungefär och alfågel
1 kr - 1,50 parst, tidur för 1915. För det mesta
såldes fåglarna i Karlshamn på fisklaget.
Någon gång hände det väl att någon tog undan
en alfågel för eget bruk, på den kantes pappa
"Olla pappa" som tydligen ansågs som något
särdeles fästligt. Den dräng som omkr. 1900

Ljånade på ett mera välbärgat ställe i
skärgården fick som söndagsmiddag ett
salt fläskben till patalisen, medan hus-
bonden och matmodern själva åt just "Olla-
soppa". På husbondens fråga om inte drängen
skulle få smaka soppan svarade matmodern:
"Han kan väl inte äta så fin mat."

Ett jaga, eller "skätta" som det hette i dagligt
tal ansågs varken som fiut ell. matsaker.
Om som var intresserad och hade en bössa,
(många hade inte råd att skaffa sig någon) ~~se~~
lyckte att det var bra att kunna "knäppa" en
fågel ell. ett par. Det var ju lätt förljanta pengar
ansåg de. Medan de som inte var intresserade
av jakt kunde yttra sig till förblunda: "när
de får smaka på att räkna med bössan
så vill de inget annat". De sjöfågelägg som
insamlades användes till pannkakor el. dyl.